

Lietuvos Respublikos
FINANSŲ MINISTERIJA

Šeimos pajamų apmokestinimas

TURINYS

IŽANGA	3
IŠVADOS	3
1. Šeima, kaip apmokestinamasis vienetas: literatūros apžvalga	4
1.1. Lyčių (ne)lygybė	5
1.1.1. Vidutinė ir ribinė mokesčių našta antrajam pajamų gavėjui šeimoje	5
1.1.2. Antrojo pajamų gavėjo užimtumo lygis	9
1.1.3. Atotrūkis tarp vyrų ir moterų užimtumo lygių	10
1.1.4. Darbo pasiūla	11
1.2. Namų ūkių disponuojamųjų pajamų lygis	13
1.3. Gimstamumas	14
1.4. Horizontali pajamų nelygybė	18
2. Šeima, kaip apmokestinamasis vienetas: Europos šalių praktika	19
LITERATŪROS SĄRAŠAS	28

IŽANGA

Pastaruoju metu viešojoje erdvėje vis dažniau keliami pasiūlymai, susiję su šeimos (namų ūkio) vaidmens stiprinimu mokesčių sistemoje, ypač vertinant galimybes pajamų apmokestinimą labiau sieti su namų ūkio struktūra ir išlaikytinių skaičiumi. Šios diskusijos atspindi platesnes tarptautines tendencijas, kuriose vis daugiau dėmesio skiriama mokesčių sistemos gebėjimui diferencijuotai reaguoti į skirtingas socialines ir ekonomines namų ūkių situacijas bei užtikrinti didesnę horizontalųjį ir vertikalųjį teisingumą. Diskusijų intensyvėjimą iš dalies paskatino Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programoje numatyta priemonė, kuria buvo inicijuotas šeimos (namų ūkio), kaip pajamų mokesčio mokėtojo instituto, vertinimas, siekiant įvertinti jo potencialą socialinės politikos tikslams ir mokesčių sistemos struktūriniam tobulinimui.

Atsižvelgiant į šį kontekstą ir augantį poreikį sistemiškai vertinti galimus pokyčius, Finansų ministerija atliko analitinėje literatūroje aptariamų šeimos ir individo apmokestinimo modelių privalumų ir trūkumų analizę, taip pat tarptautinės praktikos apžvalgą.

IŠVADOS

Vertinant literatūroje aptariamus šeimos ir individo apmokestinimo modelius ir tarptautinę pajamų apmokestinimo praktiką, darytinos tokios išvados:

- Apmokestinamojo vieneto, kaip šeimos ar individo, nustatymas yra tik vienas iš pajamų apmokestinimo sistemos elementų, kurio įvedimas negali būti vertinamas izoliuotai – svarbu atsižvelgti į visus elementus, pvz., apmokestinimo progresyvumas, mokesčių tarifų struktūra, lengvatos ir kt., o kartu ir į su finansine šeimos ar individo padėtimi susietų socialinių išmokų kontekstą. Pajamų apmokestinimas yra sudėtinė ekonomikos dalis, turinti įtakos socialinei lygybei, darbo rinkos paskatomis ir konkurencingumui. Todėl bet kokie pokyčiai turi įvertinti poveikį visuomenei, ekonomikai, konkurencingumui bei siekti administracinio efektyvumo.

- Individualaus apmokestinimo sistemoje taip pat galima efektyviai reaguoti į šeimos narių finansinę padėtį ir ją keisti, pavyzdžiui, per įvairias mokesčių lengvatas, socialines išmokas ar kitus tikslinius mechanizmus, nereikalaujant keisti mokesčių mokėtojo koncepcijos.

- Šeimos apmokestinimo modelis turi skirtingą poveikį namų ūkiams priklausomai nuo jų bendro pajamų lygio bei atskirų šeimos narių uždirbamų pajamų proporcijų. Didžiausią naudą gauna namų ūkiai, kuriuose pajamas gauna tik vienas narys, arba tie namų ūkiai, kuriuose pajamų pasiskirstymas yra labai netolygus. Taigi, šeimos apmokestinimo modelis turi pajamų apmokestinimo regresyvumo požymių ir mažina bendrą mokesčių sistemos progresyvumą. Individualus apmokestinimas ženkliau prisideda tiek prie vertikalios, tiek prie horizontalios pajamų nelygybės mažinimo.

- Šalyse, taikančiose šeimos apmokestinimo modelį, vidutinė mokesčių našta antram pajamų gavėjui (dažniausiai moteriai), lyginant su vienišu asmeniu, yra didesnė, todėl tai neigiamai veikia moterų darbo pasiūlą (apsisprendimą ar iš viso pradėti dirbti bei kokias apimtims dirbti) ir mažina moterų užimtumo lygį. Individualaus apmokestinimo sistemas taikančiose šalyse moterų užimtumo lygis yra didesnis, o atotrūkis tarp vyrų ir moterų atlyginimų mažesnis.

- Gyventojų pajamų apmokestinimo modelis daro netiesioginę įtaką gimstamumui per moterų darbo pasiūlą, disponuojamųjų pajamų struktūrą ir vaikų auginimo alternatyviuosius kaštus. Individualus pajamų apmokestinimas, derinamas su išplėta šeimos politika, yra labiau suderinamas su šiuolaikinėmis darbo rinkos sąlygomis ir ilgalaikiu gimstamumo lygio palaikymu. Ir priešingai, šeimos apmokestinimo modelis, mažiau palankus moterų įsitraukimui į darbo rinką, ilgalaikėje perspektyvoje gali netiesiogiai prisidėti prie žemo gimstamumo.

- Šeimos apmokestinimo modelio elementai, tokie kaip galimybė pajamas tarp sutuoktinių paskirstyti mokesčių tikslais, turi mažesnę poveikį mažinant nelygybę tarp namų ūkių tipų, nei kiti mokesčių sistemos ypatumai, tokie kaip progresyvumo lygis ar efektyvaus tarifo dydis.

- Atsižvelgiant į tai, kad pagal tarptautinę praktiką bendros šeimos pajamos deklaruojamos pasirinktinai, be to, į šeimos deklaraciją įtraukiama tik dalis sutuoktinių/partnerių pajamų, šeimos, kaip pajamų mokesčių mokėtojo instituto, įvedimas pajamų mokesčio sistemą daro dar sudėtingesnę. Be to, pasirenkamo šeimos kaip pajamų mokesčio mokėtojo instituto įvedimas nėra suderinamas su siekiu įvesti kuo automatiškesnį pajamų deklaravimą pagal mokesčių administratoriaus pateiktas preliminarias deklaracijas. Užsienio praktika rodo, kad pastaraisiais metais yra pereinama nuo šeimos apmokestinimo prie individualaus apmokestinimo modelio.

1. Šeima, kaip apmokestinamasis vienetas: literatūros apžvalga

Apmokestinamojo vieneto sistemos pasirinkimas priklauso nuo šalies mokestinės politikos prioritetų, socialinių tikslų, taip pat nuo ekonominės situacijos, darbo rinkos sąlygų, namų ūkių pasiskirstymo struktūros, t. y. nuo daugelio tarpusavyje susijusių veiksnių. Vienas iš iššūkių, bendras visoms šalims, diskutuojančioms apie galimybę mokestinti ne individą, o šeimą, yra pačios šeimos sąvokos mokesčių tikslais apibrėžimas. Kadangi daugumoje šalių viena iš taikymo sąlygų yra santuoka (yra šalių, kur šeimos mokestinis režimas taikomas ir kitoms partnerystės formoms), žemiau tekste kalbant apie šeimos narius minimi sutuoktiniai.

Literatūroje minimi šeimos apmokestinimo, lyginant jį su individualus apmokestinimo modeliu, kokybiniai privalumai ir trūkumai pateikti 4 lentelėje.

1 lentelė. Šeimos apmokestinimo privalumai ir trūkumai, lyginant su individualiu apmokestinimu

Privalumai	Trūkumai
<p>Mažesnė šeimos mokestinė našta skirtingas pajamas gaunantiems sutuoktiniams. Šeimose, kuriose vienas iš sutuoktinių uždirba reikšmingai mažiau arba visai negauna pajamų, jungtinio apmokestinimo sistema sudaro galimybę sutuoktiniams sujungti pajamas ir taikyti bendrą mokesčių tarifą, kuris gali būti mažesnis nei individualaus apmokestinimo atveju.</p>	<p>„Santuokos bausmė“ didelės pajamas gaunantiems sutuoktiniams. Jei abu sutuoktiniai turi didelės pajamas, jų bendros pajamos gali juos perkelti į aukštesnės mokestinės naštos kategoriją, nei būtų tuo atveju, jei jie teiktų atskiras deklaracijas. Literatūroje tai kartais vadinama „santuokos bausme“, kai susituokusios poros moka daugiau mokesčių nei nesusituokusios.</p>
<p>Didesnės galimybės taikyti mokesčių lengvatas šeimoms. Šeimos apmokestinimo atveju dažnai leidžiama naudotis didesnėmis mokesčių lengvatomis ir kreditais, kurie gali būti netaikomi individualiems mokesčių mokėtojams. Tokiomis paskatomis gali būti išlaidos vaikų priežiūrai, šeimos būsto paskolų palūkanoms ir kitos su parama šeimoms susijusios priemonės, įgyvendinamos per mokesčių sistemą.</p> <p><i>Pastaba. Kaip matyti tiek iš tarptautinės, tiek iš Lietuvos praktikos, su šeimine padėtimi susietos mokestinės lengvatos gali būti nustatomos ir individualaus apmokestinimo atvejais.</i></p>	<p>Finansinio privatumo ir nepriklausomybės priimant su mokesčiais susijusius sprendimus nebuvimas. Taikant jungtinį deklaravimą sutuoktiniai vienas kitam turi atskleisti detalią informaciją apie savo finansus ir dalintis atsakomybe už mokamus mokesčius. Tai gali tapti iššūkiu šeimose, kuriose sutuoktiniai nori išlaikyti asmeninių finansų privatumą ir su mokesčiais susijusius sprendimus priimti nepriklausomai nuo sutuoktinio.</p>
<p>Mažesnė administracinė našta šeimai. Sutuoktiniai teikia vieną bendrą mokesčių deklaraciją, o tai, priklausomai nuo šalyje taikomos mokesčių sistemos, gali supaprastinti mokesčių deklaravimo procesą, sumažinti šeimos administracinę našta ir klaidų tikimybę.</p> <p><i>Pastaba. Lietuvoje šis didesnės administracinės naštos kiekvienam sutuoktiniui pajamas deklaruojant atskirai trūkumas eliminuojamas</i></p>	<p>Mažos paskatos dirbti mažesnes pajamas gaunantiems sutuoktiniui. Šeimos apmokestinimas neskatina nedirbančio (arba reikšmingai mažiau nedirbančio) sutuoktinio dirbti daugiau valandų arba siekti karjeros, nes jų uždirbtos papildomos pajamos būtų apmokestinamos pagal aukštesnį bendrą šeimos tarifą. Kadangi antrasis pajamų gavėjas dažniausiai šeimose yra moteris, tokia sistema gali prisidėti ir prie mažėjančio gimstamumo.</p>

<i>per mokesčių administratoriaus rengiamas preliminaras deklaracijas, kurios, ypač mažesnes, paprastai tik su darbo santykiais susijusias pajamas gaunančių gyventojų atveju, užtikrina minimalią administracinę naštą.</i>	
--	--

Apmokestinamojo vieneto nustatymas yra svarbus pajamų mokesčių sistemos elementas, tačiau jo nereikėtų vertinti izoliuotai. Norint įvertinti bendrą mokesčių sistemos efektyvumą, teisingumą ir poveikį visuomenei, reikia atsižvelgti į aspektus: sistemos progresyvumą, mokesčių tarifų struktūrą, mokesčių lengvatas ir išimtis, socialinio draudimo įmokas, netiesioginius mokesčius, pajamų perskirstymą, administracinę naštą ir ekonomines paskatas.

Literatūroje rasti įrodymai apie tai, kaip pasirinkta apmokestinamojo vieneto sistema ar šios sistemos pokytis, taip pat ir kiti pajamų apmokestinimo sistemos elementai veikia tam tikrus rodiklius: antrojo pajamų gavėjo vidutinę ir ribinę mokesčių naštą, užimtumo lygį, atotrūkį tarp vyrų ir moterų užimtumo, darbo pasiūlą, disponuojamųjų pajamų lygį, gimstamumą, horizontalią pajamų nelygybę. Toliau šiame darbe kiekvienas iš šių rodiklių bus analizuojamas detaliau.

1.1. Lyčių (ne)lygybė

1.1.1. Vidutinė ir ribinė mokesčių našta antrajam pajamų gavėjui šeimoje¹

Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (toliau–EBPO) *Taxing Wages 2024* metų leidinio specialiaame skyriuje nurodyta, kad 2023 m. 29 iš 38 EBPO šalių apmokestinamasis vienetas buvo asmuo. Tačiau net ir esant individualiai apmokestinimo sistemai, kai kurios mokesčių lengvatos (ypatingai mokesčių kreditai) buvo susietos su namų ūkio sudėtimi arba skaičiuojamos namų ūkio lygiu. Antruoju pajamų gavėju (tokiu laikomas mažiau pajamų uždirbantis sutuoktinis) šeimoje daugumoje OECD šalių yra moteris (¾ atveju).

Remiantis EBPO rengiamais *Taxing wages* modeliais buvo vertinami du rodikliai dviem skirtingiems namų ūkių tipams – šeimai be vaikų ir šeimai su vaikais:

1) Vidutinė antrojo pajamų gavėjo šeimoje patiriama mokesčių našta, kai jis pradeda dirbti (angl. dar vadinama *extensive margin* arba *participation rate*) ir jo pajamos sudaro 67 proc. VDU arba 100 proc. Šis rodiklis vertina paskatas pradėti dirbti. Kuo ši našta didesnė, tuo mažiau „apsimoka“ pradėti dirbti antrajam pajamų gavėjui.

2) Ribinė antrojo pajamų gavėjo šeimoje patiriama mokesčių našta (angl. dar vadinama *intensive margin*), kai jo pajamų lygis padidėja 1 proc. (esant 67 proc. VDU arba 100 proc. VDU pajamų lygiui) ir kai pajamų lygis padidėja 33 proc. VDU (t. y. asmuo uždirbęs 67 proc. VDU pradeda uždirbti 100 proc. VDU). Šis rodiklis vertina paskatas uždirbti daugiau. Kuo ši našta didesnė, tuo mažiau antrajam pajamų gavėjui „apsimoka“ siekti uždirbti daugiau.

Antrojo pajamų gavėjo šeimoje be vaikų atveju rezultatai yra lyginami su vienišo atitinkamo pajamų lygio asmens be vaikų situacija, o antrojo pajamų gavėjo šeimoje su vaikais atveju, palyginimai su vienišu vaikus auginančiu asmeniu nėra atliekami, kadangi vienišiams tėvams dažniausiai taikomos ženkliai dosnesnės išmokos ar mokesčių lengvatos. Antrojo pajamų gavėjo šeimose su vaikais mokesčių našta lyginama tarpusavyje esant 67 proc. VDU ir 100 proc. VDU pajamų lygiui, taip pat lyginama su atitinkamo pajamų lygio namų ūkiais be vaikų. Visais atvejais pirmas pajamų gavėjas šeimoje yra dirbantis ir uždirba 100 proc. VDU.

Vidutinė pradedančio dirbti antrojo pajamų gavėjo mokesčių našta. 13 EBPO šalių, kuriose mokesčiai skaičiuojami individo lygiu ir kuriose šeimoms, neturinčioms vaikų,

¹ Skyrius parengtas remiantis šaltiniu: [Taxing wages 2024. Special feature: Tax and gender through the lens of the second earner](#)

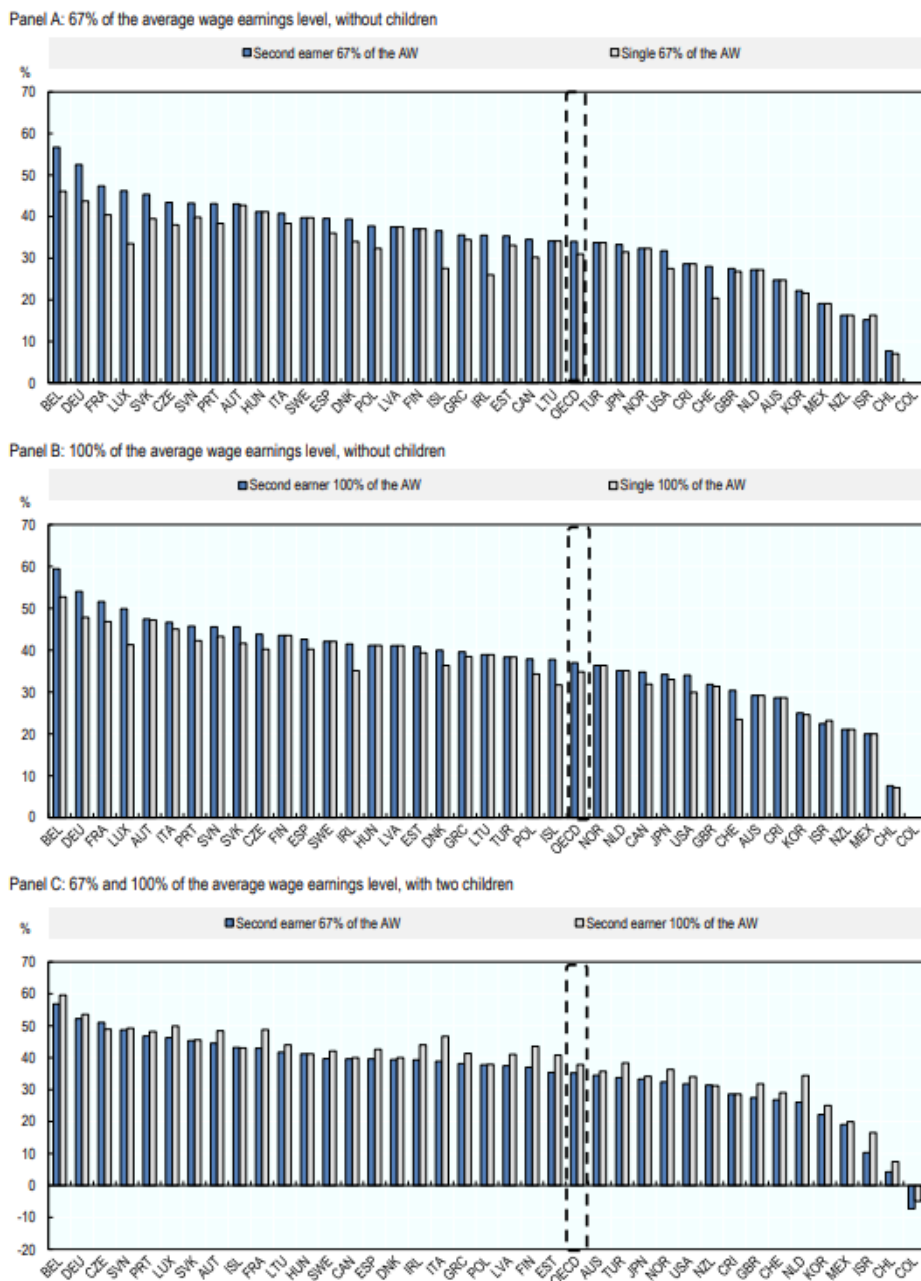
netaikomos namų ūkiams skirtos lengvatos, 67 proc. VDU uždirbančio antrojo pajamų gavėjo atveju, kai šeimoje nėra vaikų, vidutinė mokesčių našta yra tokia pati, kaip ir vienišam asmeniui su tokiu pačiu pajamų lygiu. Likusiose 25 šalyse mokesčių našta įsidarbinus antrajam pajamų gavėjui yra didesnė nei vienišam to paties pajamų lygio gavėjui dėl šeimos apmokestinimo modelio taikymo, taip pat dėl namų ūkio lygiu taikomų tam tikrų mokesčių lengvatų². Didžiausias atotrūkis yra Liuksemburge (38 proc.), daugiau nei 20 proc. jis sudaro Šveicarijoje, Airijoje, Islandijoje, Airijoje ir Vokietijoje.

Lyginant vienišo asmens apmokestinimą su antrojo pajamų gavėjo apmokestinimu, šeimas mokesčiančiose šalyse pastarojo vidutinė mokesčių našta pradėdant dirbti beveik visada yra didesnė. Tačiau kai abu pajamų gavėjai gauna 100 proc. VDU, atotrūkis yra ženkliai mažesnis nei kai abu gauna 67 proc. VDU. Taip yra todėl, kad 100 proc. VDU gaunantis vienišas asmuo dažniausiai dėl vidurkį siekiančio atlyginimo neturi teisės į tam tikras mokesčių lengvatas (kurios paprastai taikomos žemesnes pajamas gaunantiems).

Šeimų su vaikais (jeigu lyginsime su šeima be vaikų) antrojo mokesčių gavėjo mokesčių našta yra didesnė ir 67 proc. VDU ir 100 proc. VDU atveju, kadangi dažniausiai antrajam šeimos nariui pradėjus dirbti iš dalies ar visai netenkama tam tikrų išmokų (kurios priklauso nuo pajamų lygio) ir/arba kitų lengvatų, kurios yra skirtos šeimoms su vaikais, ir kurių netenkama, kai antrasis šeimos narys pradeda dirbti.

² Net ir taikant individo apmokestinimo modelį kai kuriose šalyse taikomos lengvatos pvz. dėl nedirbančio sutuoktinio. Šios pradėdant dirbti prarandamos, todėl vidutinė antrojo pajamų gavėjo mokesčių našta įsidarbinant, lyginant su vienišu asmeniu, yra didesnė.

Figure 2.3. Tax wedge of the second earner and a single earner at the same earnings level, 2023

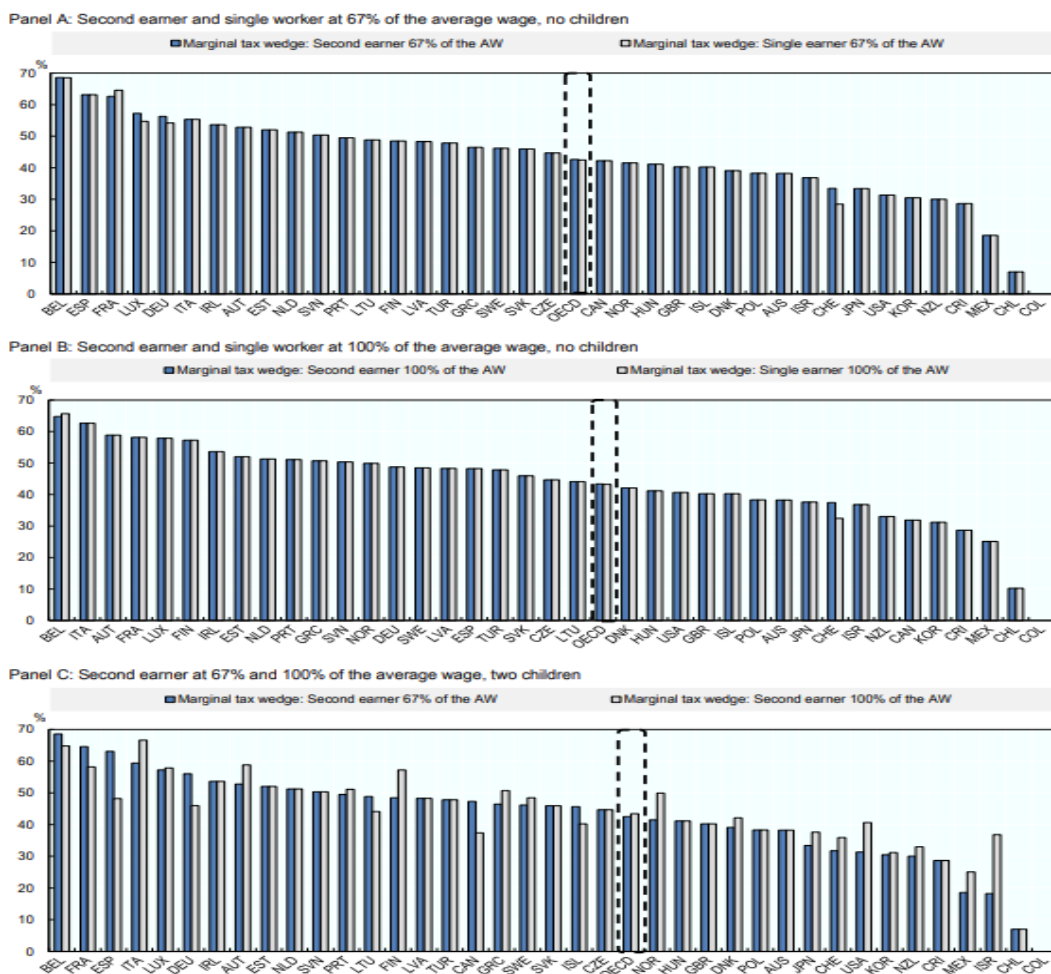
Ribinė antrojo pajamų gavėjo mokesčių našta. Ribinis mokesčio tarifas, kai pajamų gavėjo pajamos padidėja 1 proc., yra daugmaž vienodas tiek antrajam pajamų gavėjui, tiek vienišam asmeniui. Skirtumas tarp 67 proc. VDU uždirbančio antrojo pajamų gavėjo šeimoje ir vienišo asmens yra didesnis nei 0,1 p. p. tik Vokietijoje, Liuksemburge ir Šveicarijoje, o 100 proc. VDU uždirbančio atveju – tik Šveicarijoje. Visose šiose šalyse taikomas šeimos apmokestinimo modelis. Dviejose šalyse ribinis tarifas antrajam pajamų gavėjui yra mažesnis nei vienišam asmeniui: Prancūzijoje dėl lengvatos susituokusiems asmenims, o Belgijoje dėl diferencijuoto socialinio draudimo įmokų režimo vienišam asmeniui ir poroms.

Vertinant ribinę mokesčių našta EBPO šalyse, ribinė mokesčių našta antrajam pajamų gavėjui šeimoje be vaikų, kai jo pajamos sudaro 100 proc. VDU atveju vidutiniškai yra didesnė nei tokio pat asmens, kai jo pajamos sudaro 67 proc. VDU, išskyrus kelias šalis: Belgiją, Kanadą,

Prancūzija, Vokietija, Ispanija ir Lietuva. Lietuvoje taip yra todėl, kad 67 proc. VDU atveju yra taikoma 1-oji neapmokestinamojo pajamų dydžio (toliau–NPD) formulė, kurioje kiekvienas papildomas euras mažina taikomą NPD 0,42 cento, todėl ribinis tarifas yra didesnis nei 100 proc. VDU atveju, kai jau taikoma 2-oji formulė, pagal kurią kiekvienas papildomas euras mažina NPD 0,18 cento.

EBPO šalyse šeimose su vaikais antrojo pajamų gavėjo ribinė mokesčių našta reikšmingai nesiskiria nuo šeimų be vaikų, kadangi 1 proc. pajamų padidėjimas nėra esminis ir nepaveikia testuojamų išmokų sumažėjimo ar kitų lengvatų.

Figure 2.6. Marginal tax wedge of the spouse when increasing earnings by 1% of the average wage, 2023

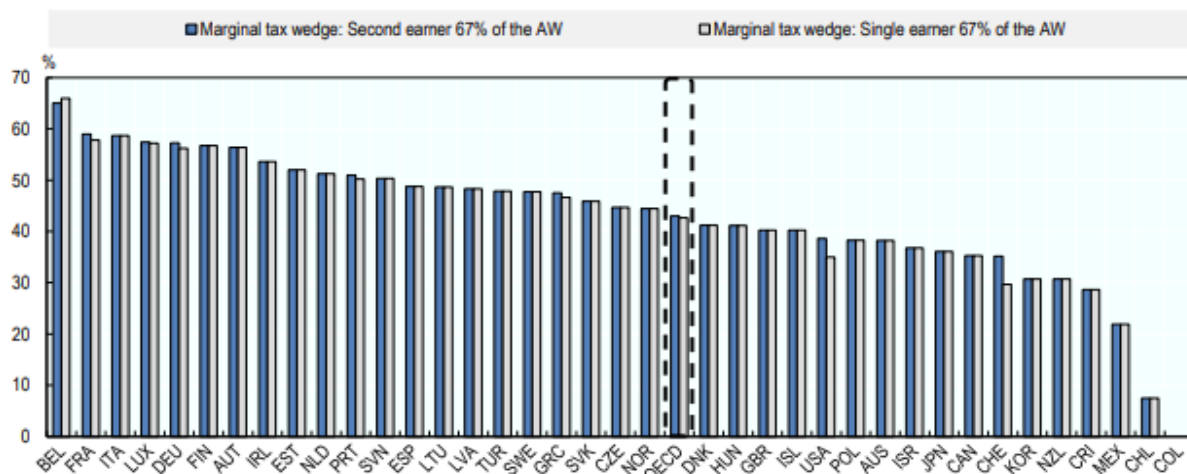
Note: The principal earner in the two-earner married couple always works at 100% of the average wage (AW).
Source: Country submissions, (OECD, 2023^[28]) Economic Outlook Volume 2023 Issue 2.

StatLink <https://stat.link/tcpsoc>

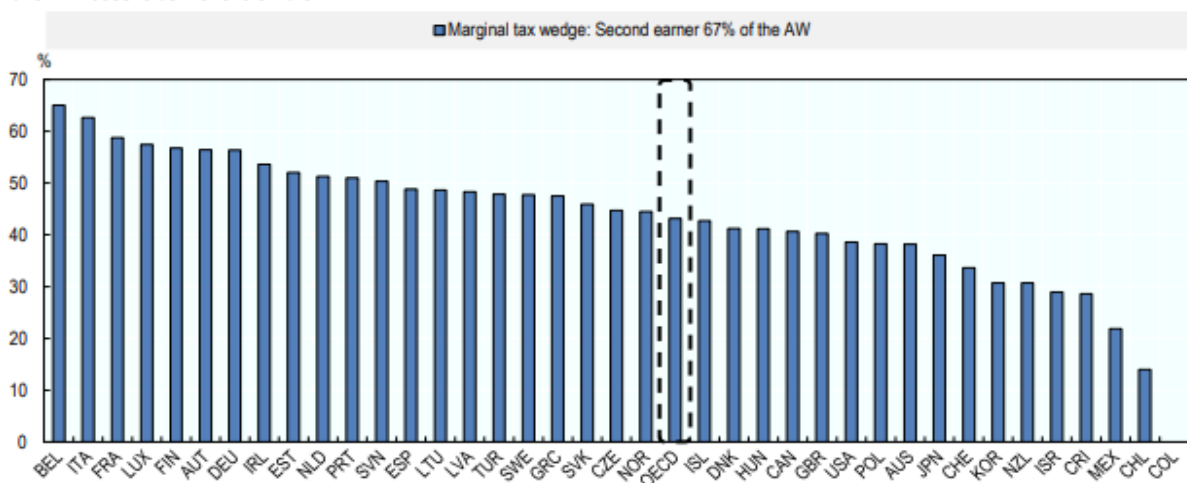
EBPO vertina ir atvejį, kai antrojo pajamų gavėjo pajamos didėja nuo 67 proc. iki 100 proc. VDU. Tokia situacija vertina pajamų apmokestinimo politikos įtaką paskatams didinti/mažinti darbo apimtį, vertinant ribinę mokesčių našta, kai pajamų padidėjimas yra reikšmingas. Pajamų didėjimo nuo 67 proc. VDU iki 100 proc. VDU atvejis pasirinktas, siekiant iliustruoti antrojo pajamų gavėjo perėjimą iš ne pilnos darbo dienos į darbą visu etatu. Namų ūkiams be vaikų ribinis tarifas yra šiek tiek didesnis nei vienišam asmeniui šalyse, kurios taiko šeimos apmokestinimą ir / arba taiko lengvatas šeimoms (Prancūzija, Vokietija, Portugalija, Šveicarija, Jungtinės Amerikos Valstijos). Antrojo pajamų gavėjo ribinė mokesčių našta šeimoje su vaikais yra šiek tiek didesnė nei šeimoje be vaikų, kadangi dėl ženklesnio pajamų padidėjimo prarandamos tam tikros lengvatos ar išmokos, kurios yra susijusios su vaikais.

Figure 2.7. Comparison of the marginal tax wedge of a second earner and of a single worker increasing their wage from 67% to 100% of the average wage, 2023.

Panel A: Households without children

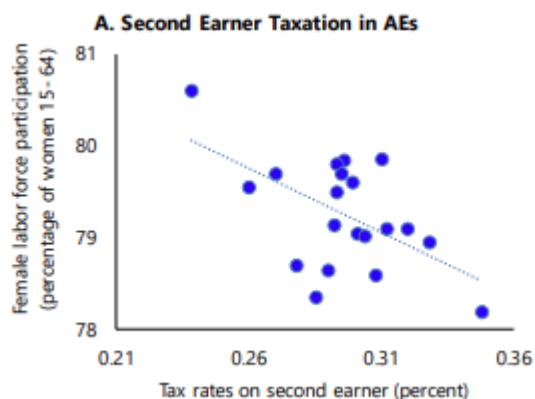
Panel B: Households with two children

1.1.2. Antrojo pajamų gavėjo užimtumo lygis³

Ekonomiškai išsivysčiusiose šalyse pastebima neigiama koreliacija tarp moterų užimtumo lygio ir apmokestinimo lygio antrajam pajamų gavėjui šeimoje. T. y., kuo didesnis antrojo pajamų gavėjo (dažniausiai moters) apmokestinimas, tuo mažesnis jo užimtumo lygis.

³ Skyrius parengtas remiantis šaltiniu: [Stefania Fabrizio, Anna Fruttero, Daniel Gurara, Lisa Kolovich, Vivian Malta, Marina M. Tavares, and Nino Tchelishvili. IMF STAFF DISCUSSION NOTE: Women in the Labor Force: The Role of Fiscal Policies](#)

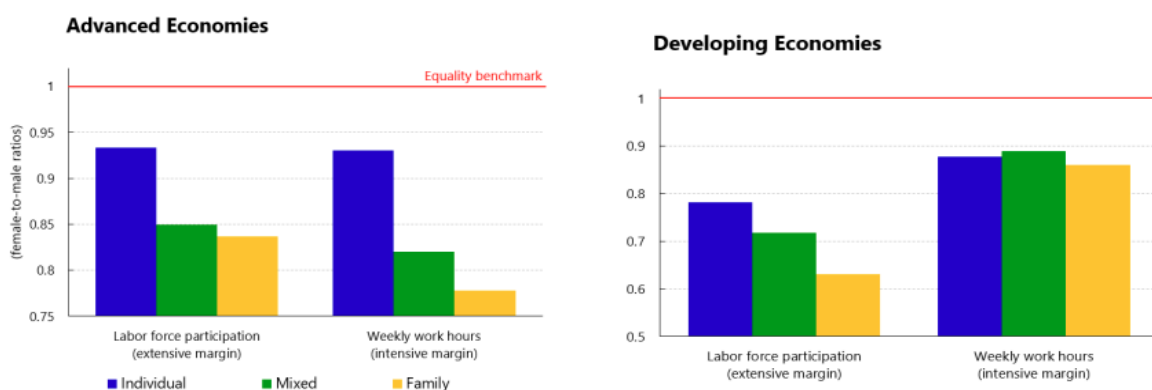

1.1.3. Atotrūkis tarp vyrų ir moterų užimtumo lygių⁴

Šalyse, kuriose taikomas apmokestinimas šeimos lygiu, atotrūkis tarp moterų ir vyrų užimtumo lygių yra didesnis.

Figure 10. Tax Systems and Gender Gaps Within Couples

(country average female-to-male ratios; 1= gender equality benchmark)

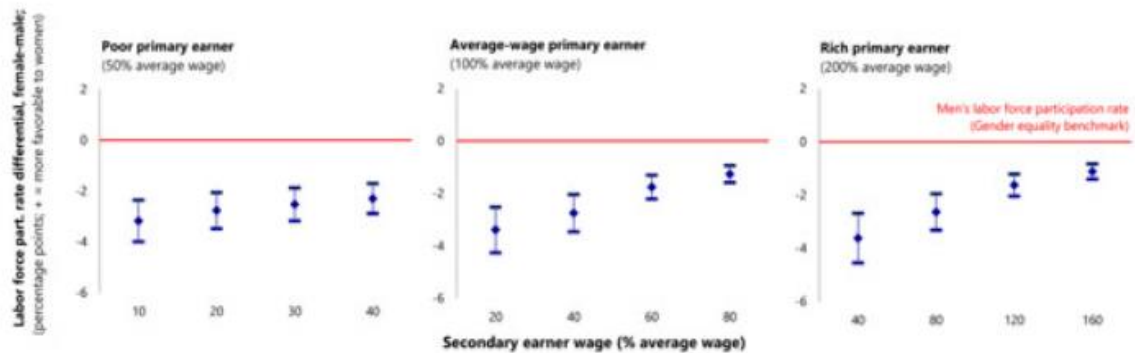
Sources: Authors' calculations based on data from LIS, Schechtel (2020, 2021), Thomas and O'Reilly (2016), IDBF, Ernest and Young, and IRS.

Notes: Individual= tax system with individual tax filing and no family-based tax provisions (credits, allowances, and deductions). Family= tax system with (optional) joint filing and family-based tax provisions. Mixed= tax system with either (optional) joint filing or family-based tax provisions. See Table 1 in the Annex for more details.

Išsivysčiusioms šalims atlikta ekonometrinė analizė (22 šalių 2017 m. arba ankstesnių metų duomenys), kuriai pasirinktos tik susituokusios poros. Skaičiavimai atlikti 400 skirtingų namų ūkių tipų pagal pajamų lygius ir jų kombinacijas, siekiant įvertinti būtent mokestinės sistemos ypatumų svarbą atotrūčio lygiui. Rezultatai rodo, kad užimtumo lygio atotrūkis priklauso nuo papildomos mokestinės naštos, kuri tenka antrajam pajamų gavėjui (dažniausiai būna moteris) šeimoje. Kai antrasis pajamų gavėjas pradeda dirbti, jam tenkanti mokestinė našta vidutiniškai padidėja nuo 5 iki 18 p. p. lyginant su vienišu asmeniu, o tai prisideda prie moterų užimtumo lygio sumažėjimo 1-3,6 p. p. Šis sumažėjimas yra didesnis mažų pajamų namų ūkiams ir tiems namų ūkiams, kuriuose pajamų atotrūkis tarp sutuoktinių yra didesnis. Mokestinis veiksnys turi įtakos nuo 10 iki 50 proc. atotrūčio tarp moterų ir vyrų užimtumo lygio.

⁴ Skyrius parengtas remiantis šaltiniu: [Maria Delgado Coelho, Aieshwarya Davis, Mr. Alexander D Klemm and Ms. Carolina Osorio Buitron. Gendered Taxes: The Interaction of Tax Policy with Gender Equality](#)

A. Extensive Margin: Gender gap in labor force participation rates, associated with the average tax rate increase faced by secondary earners upon entering employment (relative to singles)

B. Intensive Margin: Gender gap in work hours, associated with the average tax rate increase faced by secondary earners moving from part-time to full-time employment (relative to singles)

Vertinant vidutinės mokestinės naštos padidėjimą tuo atveju, kai antrasis pajamų gavėjas didina dirbtų valandų skaičių, t. y. pereina nuo nepilno prie pilno darbo etato, tenkanti mokestinė našta vidutiniškai padidėja nuo 2 iki 16 p. p., o moterų užimtumo lygis sumažėja 2–20 p. p. Šiuo atveju mokestinis veiksnys turi įtakos nuo 20 iki 90 proc. atotrūkio tarp moterų ir vyrų užimtumo lygio.

1.1.4. Darbo pasiūla⁵

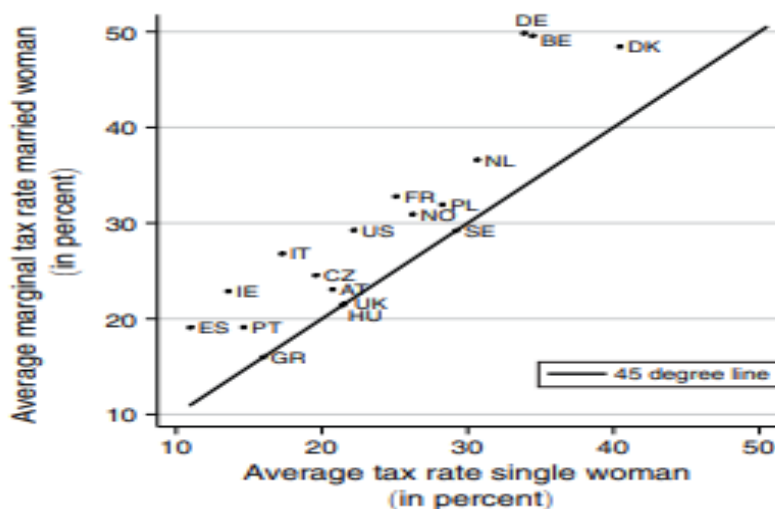
Esant individualiai pajamų apmokestinimo sistemai kiekvieno šeimos nario ribinis tarifas didėja priklausomai nuo jo pajamų lygio, o esant šeimos apmokestinimo sistemai asmens ribinis tarifas gali didėti ne tik dėl jo paties, bet ir dėl sutuoktinio pajamų didėjimo.

Taikant makroekonominį modelį įvertintas šeimų apmokestinimo modelio poveikis susituokusių porų, neturinčių vaikų, darbo pasiūlai 17-oje Europos šalių ir JAV, taikant kiekvienoje šalyje aktualią mokesčių sistemą. Naudojant 2001–2008 m. duomenis iširta, kaip pasikeistų kiekvieno iš sutuoktinių darbo pasiūla, jeigu būtų pereita nuo šeimos prie individo apmokestinimo modelio. Modeliuojant hipotetinę reformą valdžios sektoriaus pajamos buvo išlaikomos tame pačiame lygyje, t. y., bendra sutuoktinių efektyvi apmokestinimo našta nebuvo keičiama.

Neigiamą šeimos apmokestinimo modelio poveikį ištekėjusių moterų darbo pasiūlai iliustruoja vienišos moters vidutinio mokesčių tarifo ir ištekėjusios moters vidutinio ribinio

⁵ Skyrius parengtas remiantis šaltiniu: [Alexander Bick and Nicola Fuchs-Schündeln. Gender agenda: Quantifying the Disincentive Effects of Joint Taxation on Married Women's Labor Supply. American Economic Review: Papers & Proceedings 2017, 107\(5\): 100-104](#)

mokesčio tarifo skirtumas. Žemiau pateikiamo grafiko X ašyje pavaizduotas vidutinis mokesčių tarifas vienišai moteriai, kurios darbo valandos atitinka JAV dirbančių moterų dirbtų valandų vidurkį (nepriklausomai nuo analizuojamos šalies), ir kuri uždirba savo šalies VDU. Y ašyje pavaizduotas vidutinis ribinis mokesčių tarifas moteriai, kuri yra ištekėjusi už vidutines pajamas gaunančio vyro ir pradeda dirbti tomis pačiomis sąlygomis, kokiomis dirba analizuojama vieniša moteris. Abi moterys uždirba atitinkamos šalies VDU ir dirba tiek pat valandų, todėl apmokestinimo skirtumai susidaro tik dėl tam tikros šalies mokesstinės sistemos ypatumų. Esant individualiai apmokestinimo sistemai, minėti du rodikliai yra identiški (Graikijoje, Vengrijoje, Jungtinėje Karalystėje ir Švedijoje), o esant šeimos apmokestinimo modeliui skirtumas tarp dviejų rodiklių didėja priklausomai nuo šio modelio ypatumų. Didžiausi skirtumai yra Vokietijoje ir Belgijoje, atitinkamai 16 ir 15 p. p., kurie kyla iš šeimos apmokestinimo modelio ir aukšto mokesčių sistemos progresyvumo kombinacijos efekto.

Žemiau pateikiamo grafiko A dalis iliustruoja darbo pasiūlos pokyčius perėjus nuo šeimos prie individualios apmokestinimo sistemos (juodas stulpelis – moterys, pilkas – vyrai), išlaikant bendrą šeimos apmokestinimo lygį (ir atitinkamai valdžios sektoriaus pajamas) nepakitusių per tiesiogines subsidijas. Kaip jau galima spėti iš aukščiau pateikto grafiko, daugiausiai moterų darbo pasiūla padidėtų Vokietijoje ir Belgijoje (280 ir 340 valandų per metus arba 25 proc. ir 35 proc.). Tai patvirtina, kad šiose šalyse taikomi šeimos apmokestinimo modeliai turi didelį neigiamą efektą ištekėjusių moterų dalyvavimui darbo rinkoje. Perėjus prie individualios apmokestinimo sistemos, vidutiniškai moterų dirbtų valandų skaičius padidėtų 115 valandų per metus, o vyrų sumažėtų 18 valandų per metus, taigi vidutiniškai šeimos darbo pasiūla padidėtų 97 valandų per metus.

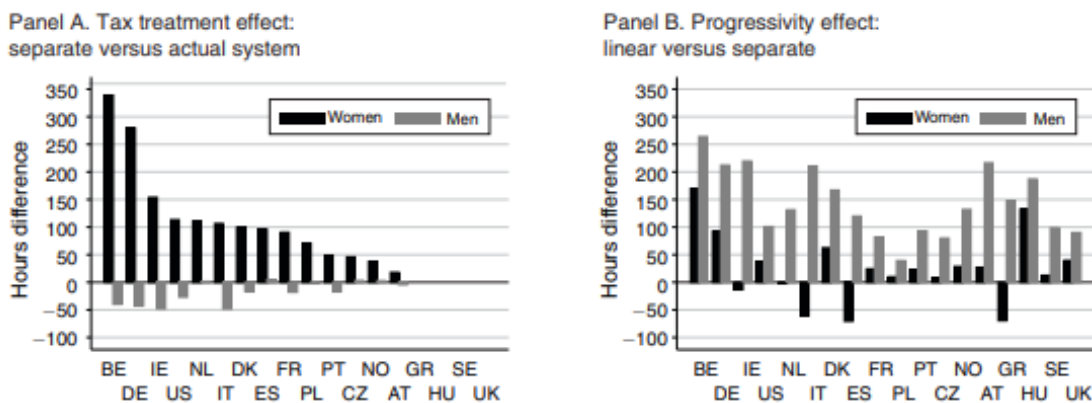

FIGURE 2. MAIN RESULTS FOR MARRIED COUPLES

Kartu buvo įvertintas ir darbo pajamų apmokestinimo sistemų progresyvumo efektas darbo pasiūlai (2B grafikas), hipotetiniame modelyje taikomą individualaus apmokestinimo sistemą padarant ne progresine, o proporcinge, vėlgi šeimos apmokestinimo lygį (ir atitinkamai valdžios sektoriaus pajamas) išlaikant nepakitusias. Progresyvumo panaikinimas didintų paskatas dirbti visiems asmenims, kurių ribinis tarifas yra didesnis už vidutinį mokesčio tarifą, tačiau didesniu mastu tai paliestų vyrus, kadangi jų pajamų lygis vidutiniškai yra didesnis. Tuo tarpu moterims poveikis dažnu atveju būtų nežymus, kartais teigiamas, o kartais ir neigiamas. Įvertinus ir progresyvumo panaikinimą, vidutiniškai šeimos darbo pasiūla padidėtų 169 valandų per metus.

Taigi darbo pasiūlą reikšmingiau didina perėjimas prie individualaus apmokestinimo modelio (97 iš 169 valandų per metus), tačiau likusią nemažą poveikio dalį lemia ir progresyvumo atsisakymas.

1.2. Namų ūkių disponuojamųjų pajamų lygis

Remiantis Vokietijos namų ūkio tyrimo (SOEP) 2004 m. duomenimis buvo atlikta 2 076 namų ūkių analizė⁶, kuria vertinta kaip šeimos apmokestinimo modelio keitimas individualiu asmens apmokestinimu paveiktų namų ūkių pajamas. Tyrimui buvo atrinkti tik susituokusių porų namų ūkiai, kuriuose vyras dirba pilnu etatu, o žmona yra 20–60 metų amžiaus, nevykdo individualios veiklos, nėra išėjusi į pensiją ir nesimoko. Tam, kad apmokestinimo sistemos būtų lygintinos, pasirinkta valdžios sektoriaus pajamoms neutrali reforma, kai biudžeto sutaupymai paskirstomi susituokusioms šeimoms kaip subsidija.

Iš žemiau pateikiamos lentelės matyti, kad reforma duotų skirtingus poveikius skirtingiems namų ūkiams. Atsižvelgiant į tai, kad pajamų paskirstymo⁷ naudą šeimos apmokestinimo modelyje dažniausiai gauna tie namų ūkiai, kuriuose pirmo pajamų gavėjo pajamos patenka į aukštesnius pajamų kvintilius, perėjus prie individualios apmokestinimo sistemos tokių namų ūkių disponuojamosios pajamos sumažėtų, o labiausiai disponuojamosios pajamos padidėtų namų ūkiuose, kuriuose pirmo pajamų gavėjo pajamos patenka į žemesnius kvintilius. Vertinant skirtumus tarp sutuoktinių pajamų nustatyta, kad perėjus prie individualaus apmokestinimo disponuojamosios pajamos didėtų tiems namų ūkiams, kuriuose sutuoktiniai uždirba panašiai, nes tais atvejais, kai atlygis tarp sutuoktinių skiriasi reikšmingai, namų ūkiams skiriama subsidija nekompensuotų tos naudos, kuri buvo gaunama dėl šeimos apmokestinimo modelyje taikomo pajamų padalinimo. Tai indikuoja, kad šeimos apmokestinimo modelis turi regresyvumo požymių, kadangi didžiausią tokio apmokestinimo naudą patiria tos šeimos, kuriose vienas iš sutuoktinių gauna aukštas pajamas.

⁶ Šaltinis: [*André Decoster and Peter Haan, Deutsches Institut für Wirtschaftsforschung. Discussion paper: A Switch from Joint to Individual Taxation is Welfare Improving \(2011\)*](#)

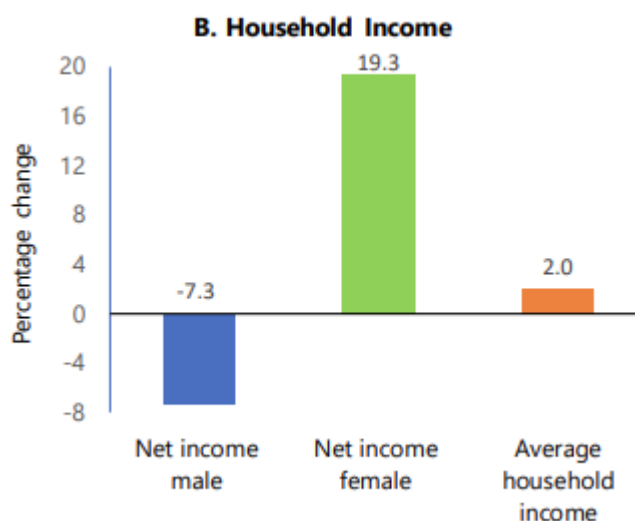
⁷ Vokietijos mokesčių sistemos ypatybė, leidžianti šeimoms optimizuoti mokėtino mokesčio dydį sutuoktinių pajamas tarp jų paskirstant nepriklausomai nuo to, kiek kuris sutuoktinis faktiškai uždirba.

Table 1: Changes in net income: Joint versus Individual taxation

	Income in Euro Joint taxation	Income in Euro Individual taxation	Change in income
<i>Quintiles of gross earnings of the husband</i>			
I	2356	2479	123
II	2731	2796	65
III	3014	3039	25
IV	3497	3477	-20
V	4928	4734	-194
<i>Quintiles of inequality of earnings between spouses</i>			
I	3495	3680	185
II	3440	3593	153
III	3516	3542	25
IV	3533	3299	-234
V	2538	2408	-130
<i>West versus East Germany</i>			
West Germany	3389	3361	-28
East Germany	2967	3080	113

Source: Own calculations based on SOEP and STSM. All income information is per month. Inequality of earnings between spouses is calculated as the share of the husband's earning in total household earnings.

Tarptautinio valiutos fondo tyrimo⁸ rezultatai rodo, kad perėjus nuo šeimos prie individo apmokestinimo namų ūkių pajamos vidutiniškai padidėtų 2 p. p.

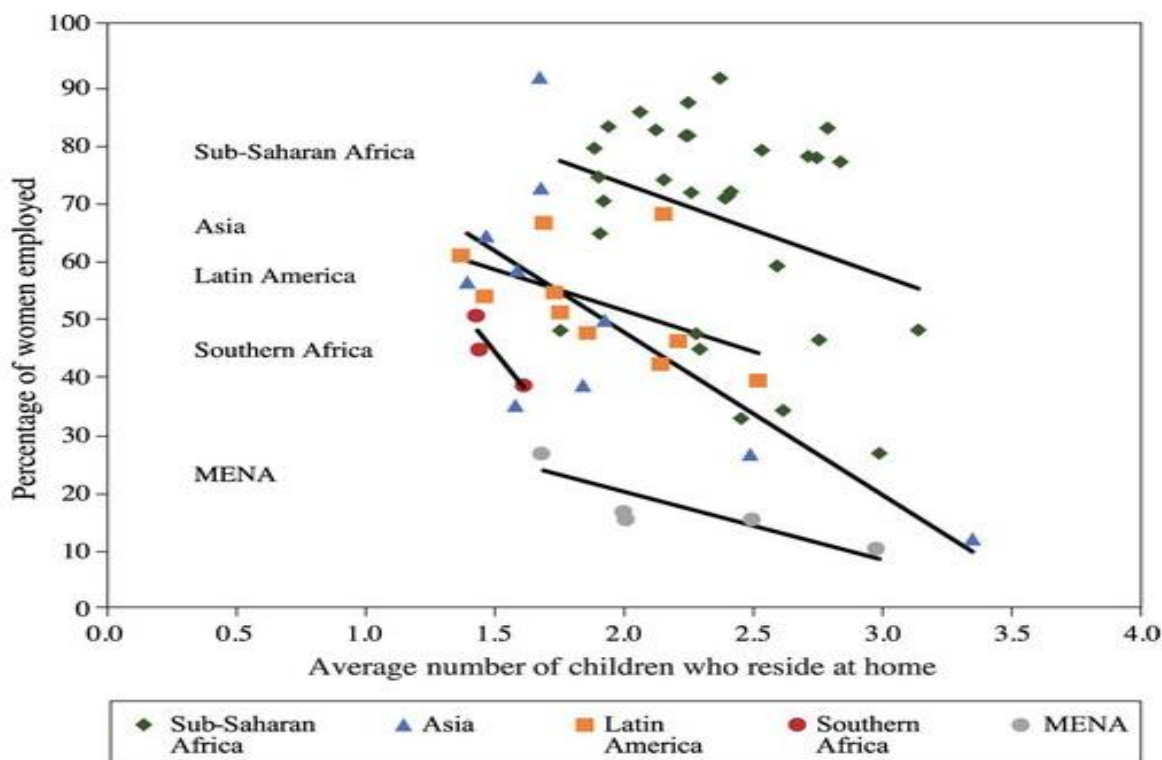
1.3. Gimstamumas

Dauguma išsivysčiusių šalių susiduria su svarbiu iššūkiu – mažėjančiu gimstamumu. Šis procesas turi ilgalaikių pasekmių darbo rinkai, socialinės apsaugos sistemų tvarumui ir, galiausiai, viešiesiems finansams. Todėl vis daugiau dėmesio skiriama viešosios politikos priemonėms, galinčioms paveikti šeimų sprendimus dėl vaikų skaičiaus. Svarbiais sprendimui įtakos turinčiais veiksniais laikomi: tėvystės ir motinystės atostogos bei vaikų priežiūros paslaugų prieinamumas,

⁸ Šaltinis: [Stefania Fabrizio, Anna Fruttero, Daniel Gurara, Lisa Kolovich, Vivian Malta, Marina M. Tavares, and Nino Tchelishvili. IMF STAFF DISCUSSION NOTE: Women in the Labor Force: The Role of Fiscal Policies](#)

pajamų lygis (atitinkamai, mokesčių sistema), moterų užimtumo galimybės, šeimai skirtos išmokos. Vienas iš politikos instrumentų, darančių (netiesioginį) poveikį tiek gimstamumui, tiek moterų darbo pasiūlai, yra pajamų apmokestinimo sistemos modelis.

Šeimos apmokestinimo sistema, kaip aptarta ankstesniuose poskyriuose, didina ribinius mokesčių tarifus moterims, taip silpnindama jų paskatas dalyvauti darbo rinkoje. Ryšys tarp moterų ekonominio aktyvumo ir gimstamumo yra nevienareikšmis. Besivystančiose šalyse dažnai stebima neigiama koreliacija tarp moterų užimtumo ir gimstamumo, kuri siejama su didėjančiais alternatyviais vaikų auginimo kaštais⁹.

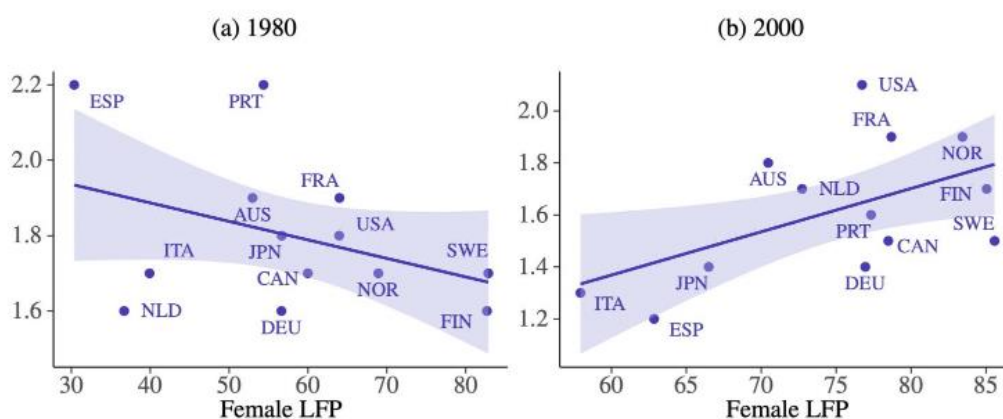
Tačiau empiriniai tyrimai rodo, kad mažesnė moterų darbo pasiūla ne visuomet lemia didesnį gimstamumą, nes sumažėjusios pajamos gali neutralizuoti šį efektą¹⁰.

Be to, pastaraisiais dešimtmečiais pasikeitė koreliacinis ryšys¹¹ tarp moterų darbo pasiūlos ir gimstamumo išsivysčiusiose šalyse. Jei apie 1980 metais šis ryšys daugumoje EBPO šalių buvo neigiamas, tai XXI a. pradžioje kai kuriose šalyse aukštas moterų užimtumas derėjo su santykinai dideliu gimstamumu, o tai rodo, kad tinkamai suformuota šeimos politika gali suderinti abu tikslus.

⁹ Šaltinis: [John Bongaarts, Ann K. Blanc and Katharine J. McCarthy. The links between women's employment and children at home: Variations in low- and middle-income countries by world region. Population Studies, 2019 Vol. 73, No. 2, 149–163](#)

¹⁰ Šaltinis: [Iva Trako. Fertility and Parental Labor-Force Participation: New Evidence from a Developing Country in the Balkans, World Bank Group, Policy Research paper 8931, 2019](#)

¹¹ Šaltinis: [Michèle Tertilt Anne Hannusch Fabian Kindermann Matthias Doepke. A new era in the economics of fertility, 11 Jun 2022](#)

Šią sąveiką išsamiai nagrinėja Vokietijai sukurtas dinaminis bendrosios pusiausvyros modelis¹², kuriame gimstamumas ir moterų darbo pasiūla yra endogeniniai sprendimai, t. y. šeimos sprendimai, priimami atsižvelgiant į išorines, šeimos nekontroliuojamas aplinkybes. Modelis integruoja vaikų priežiūros laiko kaštus, moterų žmogiškojo kapitalo, susijusio su darbu, nuvertėjimą¹³ ir progresinę mokesčių sistemą.

Didelis dėmesys modelyje skiriamas tam, kaip skirtingos apmokestinamojo vieneto sistemos – šeimos ar individualaus apmokestinimo – formuoja moterų darbo pasiūlą ir sprendimus dėl vaikų. Šis aspektas yra vienas iš kertinių modelio elementų, nes vertinama, ar būtent apmokestinamojo vieneto sistemos pasirinkimas lemia, ar moterų dalyvavimas darbo rinkoje yra skatinamas, ar slopinamas.

Vokietijoje tyrimo metu buvo taikoma šeimos apmokestinimo sistema, pagal kurią sutuoktinių pajamos apmokestinamos bendrai, o tai sistemingai mažina moterų paskatas dirbti ir yra laikoma vienu iš veiksnių, prisidėjusių prie ilgalaikio žemo gimstamumo bei itin lėto jo atsigavimo pastaraisiais dešimtmečiais, ypač lyginant su kitomis Vakarų Europos šalimis, kuriose taikomas individualus apmokestinimas.

Tyrimo lyginamos trys alternatyvos: (1 alternatyva) šeimos apmokestinimo sistema, taikoma Prancūzijoje, kuri numato pajamų dalijimo koeficientus: po 1 kiekvienam sutuoktiniui (kaip ir Vokietijoje) bei papildomus koeficientus vaikams – po 0,5 už pirmą ir antrą vaiką ir po 1 už kiekvieną paskesnę vaiką ir du individualaus apmokestinimo scenarijai. Viename jų (2 alternatyva) sutuoktiniai apmokestinami atskirai, o kitame (3 alternatyva) kartu su individualiu apmokestinimu modeliuojamas natūrinių išmokų vaikams padidėjimas. Kiekvienos alternatyvos vertinimo metu siekiama užtikrinti viešųjų finansų pusiausvyrą, todėl, atsižvelgiant į atitinkamos alternatyvos sukurtus fiskalinius kaštus, koreguojami vartojimo mokesčiai. Simuliacijos rezultatai pateikti lentelėje.

¹² Šaltinis: [Hans Fehr Daniela Ujhelyiova. Fertility, Female Labor Supply, and Family Policy. CESIFO WORKING PAPER NO. 3455 CATEGORY 1: PUBLIC FINANCE MAY 2011](#)

¹³ Kai moteris daugiau laiko skiria vaikų priežiūrai namuose ir mažiau dirba (arba visai nedirba), ji praranda dalį savo profesinių įgūdžių, patirties ir galimybių tobulėti darbe, mažėja karjeros galimybės ir būsimos pajamos.

	Family taxation		Individual taxation		Individual taxation/ In-kind benefit increase	
	short-run	long-run	short-run	long-run	short-run	long-run
Fertility rates						
TFR	1.76	1.76	1.23	1.26	1.69	1.67
TFR(1)	2.00	1.97 (0)	1.77	1.84 (-6)	2.39	2.32 (19)
TFR(2)	1.72	1.72 (28)	1.09	1.10 (-18)	1.50	1.49 (11)
TFR(3)	1.56	1.58 (42)	0.91	0.89 (-20)	1.26	1.27 (14)
Macroeconomic effects ^a						
$\eta + \bar{\eta}$	0.0	0.7	0.0	-0.5	0.0	0.5
$b^c M/Y$	0.8	0.9	-0.6	-0.6	0.4	0.4
G_c/Y	0.8	0.9	-0.6	-0.6	1.0	1.0
τ_c	3.6	3.0	-3.9	-2.6	0.4	-0.5
τ	0.0	-3.6	0.0	3.4	0.0	-2.7
A^c	8.4	6.2	1.6	2.1	2.1	0.6
L^f (p.c.)	-12.4	-7.4	22.1	16.3	13.1	17.7
$L^f(1)$ (p.c.)	4.3	12.9	42.9	29.9	25.3	34.8
$L^f(2)$ (p.c.)	-14.5	-7.6	22.9	15.8	13.1	18.9
$L^f(3)$ (p.c.)	-13.0	-10.6	17.7	14.6	11.2	13.5
L^m (p.c.)	0.0	3.1	0.0	-2.9	0.0	2.3
Y, L (p.c.)	-3.6	0.1	6.4	2.7	3.8	6.7
Welfare effects ^b						
W(1)	-1.45	0.08	1.68	-0.22	0.47	1.78
W(2)	-1.45	-0.02	2.17	0.38	0.21	1.49
W(3)	-1.64	-0.20	2.15	0.39	0.08	1.35

^aChange in percentage points. ^bAs a percentage of the present value of remaining resources.
p.c. per capita

1 alternatyvos atveju, taikant prancūzišką šeimoms apmokestinimo modelį, papildomų pajamų dalijimo koeficientų už vaikus įvedimas smarkiai sumažina pajamų mokesčio surinkimą, todėl tai fiskaliniu požiūriu brangi priemonė. Siekiant fiskalinio neutralumo vartojimo mokestis turi būti padidintas net 3,6 proc. punkto. Ši sistema padidina gimstamumą, ypač tarp aukštos kvalifikacijos šeimų. Tačiau moterų darbo pasiūla mažėja, todėl krinta užimtumas ir gamyba. Poveikis skiriasi priklausomai nuo kvalifikacijos: žemo išsilavinimo moterų darbo pasiūla išauga, o vidutinės ir aukštos kvalifikacijos moterys dirba mažiau. Ilgainiui žemo išsilavinimo šeimos šiek tiek laimi, o aukštos kvalifikacijos – patiria gerovės nuostolį dėl didesnių vartojimo mokesčių.

2 alternatyvos atveju, įvedant individualaus apmokestinimo sistemą, apmokestinimo našta perkeliama nuo moterų (atlyginimo pokyčiams elastingos, t. y. į šiuos pokyčius aktyviai reaguojančios, darbo pasiūlos) ant vyrų (neelastingos pasiūlos), todėl moterų darbo pasiūla išauga daugiau nei 22 proc. Gimstamumas mažėja, ypač tarp vidutinės ir aukštos kvalifikacijos moterų, kurios renkasi daugiau dirbti. Dėl didesnių pajamų mokesčio įplaukų vartojimo mokestis gali būti sumažintas beveik 4 proc. punktais. Trumpuoju laikotarpiu išauga užimtumas, kapitalo įplaukos ir gamyba, o gerovė padidėja. Tačiau ilgainiui dėl mažesnio gimstamumo didėja pensijų įmokos, o žemo išsilavinimo šeimos patiria gerovės nuostolį.

3 alternatyvos atveju, įvedant individualų apmokestinimą kartu su didesnėmis natūrinėmis išmokomis vaikams leidžiama vienu metu padidinti ir gimstamumą, ir moterų užimtumą. Vartojimo mokestis trumpuoju laikotarpiu padidinamas tik 0,4 proc. punkto. Moterų darbo pasiūla išauga daugiau nei 13 proc., o gimstamumas pakyla iki beveik 1,7 vaiko moteriai. Žemo išsilavinimo moterys dirba daugiau ir turi daugiau vaikų, o vidutinės ir aukštos kvalifikacijos moterys taip pat didina tiek darbo pasiūlą, tiek gimstamumą. Ilgainiui visos kvalifikacijų grupės patiria gerovės padidėjimą, kuris siekia apie 1,5 proc. Šis rezultatas patvirtina svarstymus, kad perėjimas prie individualaus apmokestinimo kartu su vaikų priežiūros paslaugų plėtra bei išlaikant neutralų poveikį biudžeto pajamoms, gali vienu metu didinti ir gimstamumą, ir moterų užimtumą.

1.4. Horizontali pajamų nelygybė

Dėl pasirinkto pajamų apmokestinimo modelio – šeimos arba individo – gali kisti horizontali pajamų nelygybė, t. y. pajamų nelygybė tarp skirtingų namų ūkių tipų (pvz., vieno suaugusiojo ir dviejų suaugusiųjų namų ūkių). Tačiau šis poveikis labai priklauso nuo šalyje taikomų mokesčių lengvatų, tarifų, šeimos sąvokos apibrėžimo, šeimos apmokestinimo elementų bei namų ūkio tipo apibrėžimų. Jeigu būtų taikomas vienodas tarifas ir nebūtų jokių lengvatų (neapmokestinamųjų pajamų dydžių ar kitų išimčių), apmokestinimo modelio pasirinkimas neturėtų įtakos asmens ar namų ūkio pajamoms. Vis dėlto, kadangi tiek Lietuvoje, tiek kitose šalyse egzistuoja įvairios lengvatos, tam tikras jų poveikis yra neišvengiamas.

Šio poveikio mastas priklauso ne tik nuo tarifų ir lengvatų, bet ir nuo to, kaip apibrėžiama šeima. Pavyzdžiui, kai kuriose šalyse specialios apmokestinimo sąlygos taikomos tik susituokusioms poroms, kitose užtenka kartu gyventi, o dar kitur gali būti svarbus ir vaikų turėjimas¹⁴. Svarbūs ir konkretūs šeimos apmokestinimo elementai, tokie kaip galimybė sutuoktiniams bendrai deklaruoti pajamas ir jas tolygiai padalyti arba gauti papildomų lengvatų, jei vienas sutuoktinis uždirba mažai. Be to, yra įvairių būdų apibrėžti namų ūkio tipus – pagal santuokos statusą, gyventojų skaičių, socialinį statusą, namų ūkio „galvos“ lytį ar amžių. Todėl, norint įvertinti modelio poveikį horizontaliai nelygybei, svarbu aiškiai apibrėžti analizuojamus rodiklius.

Žemiau pateikiami du pavyzdžiai, kaip pajamos gali skirtis dėl pasirinkto apmokestinimo modelio tarp dviejų namų ūkių tipų: vieno asmens ir dviejų asmenų namų ūkio.

1. Pavyzdys su lengvata ir apmokestinimu namų ūkio lygmeniu. Tarkime, pirmieji 1 000 eurų kiekvieno namų ūkio pajamų yra neapmokestinami, o visoms likusioms pajamoms taikomas 10 proc. pajamų mokesčio tarifas. Pirmame 2 asmenų namų ūkyje vienas asmuo uždirba 1 000 eurų, o antrame – abu uždirba po 1 000 eurų. Tokiu atveju pirmas namų ūkis mokesčių nemokėtų, o antrasis jau turėtų mokėti 100 eurų pajamų mokesčio. Jei abu namų ūkiai deklaruotų pajamas individualiai, nei vienas mokesčių nemokėtų. Praktikoje dalis šalių tokiomis aplinkybėmis renkasi lengvatos dydį dauginti iš šeimos narių skaičiaus. Tačiau yra ir mokesčių sistemų, kuriose lengvatos dydis šeimai nepriklauso nuo šeimos narių skaičiaus, arba taikomas tik dalinis lengvatos padidėjimas, įvertinus šeimų masto ekonomiją (pvz., tai, kad šeimai išlaikyti vieną būstą kainuoja pigiau, nei dviem vieno asmens namų ūkiams du būstus)¹⁵.

2. Pavyzdys su lengvata, apmokestinimu namų ūkio lygmeniu ir galimybe sutuoktiniams paskirstyti pajamas. Vienas svarbiausių šeimos apmokestinimo modelio požymių – galimybė sutuoktiniams paskirstyti savo pajamas. Tarkime, taikomas 10 proc. pajamų mokesčio tarifas, o 1 000 eurų neapmokestinamas pajamų dydis taikomas kiekvienam gyventojui arba šeimos nariui. Pirmajame namų ūkyje asmuo uždirba 1 000 eurų pajamų, o antrajame – vienas asmuo uždirba 2 000 EUR, o kitas – nieko. Jei šioje situacijoje būtų galima sujungti pajamas ir jas padalyti tolygiai, antrasis namų ūkis nemokėtų jokių mokesčių. Tačiau jei būtų taikomas individo apmokestinimo modelis, antrojo namų ūkio gyventojas, uždirbantis 2 000 eurų, mokėtų 100 eurų mokesčių.

Nepaisant skirtumų tarp šalių, tyrėjai siekia įvertinti, kaip skirtingi šeimos apmokestinimo elementai koreliuoja su horizontalia pajamų nelygybe¹⁶. Išanalizavus 30 šalių mokesčių sistemas,

¹⁴ Šaltinis: [Christl, M., De Poli, S., & Ivaškaitė-Tamošiūnė, V. \(2023\). Does it pay to say 'I do'? Marriage bonuses and penalties across the EU. *Journal of European Social Policy*, 33\(3\), 317-336](#)

¹⁵ Šaltinis: [Coelho, M., Davis, A., Klemm, A. et al. Gendered taxes: the interaction of tax policy with gender equality. *Int Tax Public Finance* \(2024\)](#)

¹⁶ Šaltinis: [SCHECHTL M. The Taxation of Families: How Gendered \(De\)Familiarization Tax Policies Modify Horizontal Income Inequality. *Journal of Social Policy*. 2023;52\(1\):63-84](#)

jas apjungiant į bendrą regresiją, nustatyta, kad šeimos apmokestinimo modelio elementai, tokie kaip pajamų paskirstymas tarp sutuoktinių mokesčių tikslais, prisideda prie pajamų nelygybės mažinimo. Tačiau šie elementai turi mažesnę poveikį mažinant pajamų nelygybę tarp namų ūkių tipų, nei kiti mokesčių sistemos ypatumai, tokie kaip progresyvumo lygis ar efektyvus tarifo dydis.

2. Šeima, kaip apmokestinamasis vienetas: Europos šalių praktika

Iš nagrinėtos Europos šalių praktikos (2–4 lentelės) matyti, kad didesnėje dalyje valstybių (18 iš nagrinėtų 27) šeimos narių pajamos yra apmokestinamos atskirai, o į su šeimos narių išlaikymu susijusias išlaidas atskirais atvejais atsižvelgiama taikant įvairius mokesčių lengvatų modelius (pvz., taikomi mokesčio kreditai už vaikus ar nedarbingą sutuoktinį, leidžiamiems atskaitymams priskiriamos išlaidos už vaikų mokslą ir kt.). Pažymėtina, kad jau nuo 2000-ųjų stebima tendencija pereiti nuo šeimos prie individualaus apmokestinimo modelio: siekdamas skatinti lyčių lygybę, didinti antrųjų uždirbančiųjų (dažniausiai moterų) dalyvavimą darbo rinkoje bei supaprastinti mokesčių sistemą, pilnai prie individualaus apmokestinimo modelio perėjo Estija, Portugalija, Italija, Švedija, Suomija; Vokietija, Prancūzija, Ispanija nors taiko šeimos kaip mokesčių mokėtojo modelį, tačiau pastaraisiais metais taip pat ėmėsi pataisų, bent iš dalies mažinančių šeimos apmokestinimo modelio patrauklumą.

Šalyse, kurios taiko šeimos kaip mokesčio mokėtojo institutą, sutuoktiniams/partneriams leidžiama pasirinkti pajamas apmokestinti arba individualiai, arba bendrai kaip šeimos priklausomai nuo to, kuris modelis jiems yra naudingesnis (išskyrus Prancūziją, kurioje šeimos apmokestinimas taikomas privalomai). Tačiau kartu atkreiptinas dėmesys, kad net ir teikiant bendrą šeimos deklaraciją numatoma, kad tik dalis pajamų yra apmokestinamos bendrai kaip šeimos (dažniausiai tokioms priskiriamas darbo užmokestis, bendro turto pardavimo pajamos, nuomos pajamos), o kita dalis – atskirai kaip sutuoktinio/partnerio asmeninės pajamos (pvz., individualios veiklos pajamos, pajamos iš investavimo, pensijos) arba taikoma tik galimybė pasiskirstyti mokesčio lengvatas tarp sutuoktinių.

Šalys, kuriose taikomas šeimos kaip mokesčių mokėtojo, institutas: Prancūzija, Airija, Belgija, Liuksemburgas, Lenkija, Nyderlandai, Malta, Ispanija, Vokietija.

Šalys, taikančios tik individualų apmokestinimą: Latvija, Estija, Austrija, Bulgarija, Čekija, Danija, Graikija, Italija, Kipras, Kroatija, Norvegija, Portugalija, Rumunija, Slovakija, Slovėnija, Suomija, Švedija, Vengrija.

2 lentelė. Šalys, kuriose šeimos, kaip mokesčio mokėtojo, institutas taikomas privalomai

Eil. Nr.	Šalies pavadinimas	Asmenys, įtraukiami į bendrą (šeimos) deklaraciją	Šeimos pajamų apmokestinimo modelis	Pajamos, įtraukiamos į bendrą (šeimos) deklaraciją	Pajamos, apmokestinamos atskirai net ir teikiant bendrą (šeimos) deklaraciją	Šeimai taikomi tarifai ir slenksčiai lyginant su asmeniui taikomais
1.	Prancūzija	Sutuoktiniai/ partneriai	Taikoma koeficientų sistema: bendros šeimos pajamos dalijamos iš nustatyto koeficiento. Gautai vienam koeficientui tenkančiai pajamų daliai apskaičiuojamas pajamų mokestis, kuris vėl dauginamas iš to paties koeficiento ir nustatoma bruto mokesčio suma bendroms šeimos pajamoms. Sutuoiktinių/partnerių individualus apmokestinimas galimas tam tikrais atvejais.	- darbo užmokestis, - pensija, - nuomos pajamos, - palūkanos, - kai kurios kitos pajamos.	- investicinės veiklos pajamos (pasirinktinai); - kapitalo prieaugio pajamos (pasirinktinai); - savarankiškos veiklos pajamos (socialinių įmokų tikslais); -	Taikomi koeficientai: - vienišas suaugęs asmuo -1 koeficientas, - susituokusi/partnerių pora -2 koeficientai, - pirmas ir antras vaikas – po 0.5 koeficiento, - kiekvienas papildomas vaikas – po 1 koeficientą. Koeficientui tenkančios pajamų dalies mokesčio tarifai (2025 m.): Iki 11 497EUR - 0 proc. 11 498 – 29 315 EUR - 11 proc. 29 316 – 83 823 EUR - 30 proc. 83 824 – 180 294 EUR - 41 proc. Virš 180 294 EUR - 45 proc.

3 lentelė. Šalys, kuriose šeimos, kaip mokesčio mokėtojo, institutas, taikomas gyventojų pasirinkimu

Eil. Nr.	Šalies pavadinimas	Asmenys, įtraukiami į bendrą (šeimos) deklaraciją	Šeimos pajamų apmokestinimo modelis	Pajamos, įtraukiamos į bendrą (šeimos) deklaraciją	Pajamos, apmokestinamos atskirai net ir teikiant bendrą (šeimos) deklaraciją	Šeimai taikomi tarifai ir slenksčiai lyginant su asmeniui taikomais
1.	Airija	Sutuoktiniai/ partneriai	Gyventojų pasirinkimu taikomi trys apmokestinimo būdai: - <i>Bendras vertinimas</i> (<i>angl. joint assessment</i>) - apmokestinamos bendros šeimos pajamos. Taikomi mokesčių tarifai, mokesčių kreditai ir lengvatos priklauso nuo to, ar vienas, ar abu turi pajamų. Leidžiama paskirstyti (perleisti vienas kitam) didžiąją dalį savo mokesčio kreditų, lengvatų (tačiau negali būti perduotas pvz., darbuotojo mokesčių kreditas, su darbo santykiais susijusios išlaidos).	- darbo užmokestis, - bendro turto nuomos pajamos, - individualios veiklos pajamos, - kai kurios kitos pajamos.	- kapitalo prieaugio pajamos, - kai kurios socialinės išmokos, - nuosavo turto nuomos pajamos, - kai kuriais atvejais asmeninės investicijų pajamos.	Mokesčio tarifai (2025 m.): Šeimai Iki 53 000 EUR -20 proc. Virš 53 000 EUR -40 proc. Asmeniui: Iki 44 000 EUR – 20 proc. Virš 44 000 EUR– 40 proc. Asmeniui, vienam auginančiam vaiką: Iki 48 000 EUR – 20 proc. Virš 48 000 EUR – 40 proc. Mokesčio kreditas: asmeniui – 2 000 EUR šeimai – 4 000 EUR

Eil. Nr.	Šalies pavadinimas	Asmenys, įtraukiami į bendrą (šeimos) deklaraciją	Šeimos pajamų apmokestinimo modelis	Pajamos, įtraukiamos į bendrą (šeimos) deklaraciją	Pajamos, apmokestinamos atskirai net ir teikiant bendrą (šeimos) deklaraciją	Šeimai taikomi tarifai ir slenksčiai lyginant su asmeniui taikomais												
			<p>- <u>Atskiras vertinimas</u> (angl. <i>separate assessment</i>) - pajamos apmokestinamos atskirai, tačiau tam tikri mokesčio kreditai ir mokesčio lengvatos dalijamos po lygiai: sutuoktinio/partnerio mokesčių kreditas, senatvės amžiaus mokesčių kreditas, aklyjų mokesčių kreditas, neįgalaus vaiko mokesčių kreditas.</p> <p>- <u>Atskiras apmokestinimas</u> (angl. <i>separate treatment</i>)- kiekvienas sutuoktinis/ partneris laikomas atskiru mokesčių mokėtoju: visi kreditai ir lengvatos priskiriami individualiai, nėra galimybės perkelti kreditų ar lengvatų tarp sutuoktinių.</p>															
2.	Belgija	Sutuoktiniai/ partneriai	<p>Apmokestinamosios pajamos nustatomos atskirai, o pats pajamų mokestis apskaičiuojamas bendrai abiejų sutuoktinių vardu. Siekiant sumažinti bendrą šeimos mokesčio našta galimas pajamų perskirstymas tais atvejais, kai pajamas uždirba tik vienas sutuoktinis/partneris arba sutuoktinio pajamos neviršija 30 proc. kito sutuoktinio pajamų.</p>	<p>- darbo užmokestis (pritaikius pajamų priskyrimo nedirbančiam sutuoktiniui taisykles),</p> <p>- kitos bendros sutuoktinių pajamos (pvz. turto nuomos pajamos, pensijos, išmokos, tam tikrais atvejais investicijų pajamos).</p>	<p>- kapitalo prieaugio pajamos,</p> <p>- investicijų pajamos,</p> <p>- vienkartinės išmokos.</p>	<p>Asmeniui taikoma bazinė lengvata - 11 180 EUR (2025 m.).</p> <p>Lengvatos, taikomos šeimai:</p> <p>- už vaikus priklausomai nuo jų skaičiaus</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Vaikų skaičius</th> <th>Atskaitymai (EUR)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1</td> <td>1 980</td> </tr> <tr> <td>2</td> <td>5 110</td> </tr> <tr> <td>3</td> <td>11 440</td> </tr> <tr> <td>4</td> <td>18 510</td> </tr> <tr> <td>Už kiekvieną papildomą vaiką</td> <td>7 070</td> </tr> </tbody> </table> <p>- už išlaikomus vyresnius nei 65 metų tėvus ir antrojo laipsnio giminaičius – 5 950 EUR</p>	Vaikų skaičius	Atskaitymai (EUR)	1	1 980	2	5 110	3	11 440	4	18 510	Už kiekvieną papildomą vaiką	7 070
Vaikų skaičius	Atskaitymai (EUR)																	
1	1 980																	
2	5 110																	
3	11 440																	
4	18 510																	
Už kiekvieną papildomą vaiką	7 070																	

Eil. Nr.	Šalies pavadinimas	Asmenys, įtraukiami į bendrą (šeimos) deklaraciją	Šeimos pajamų apmokestinimo modelis	Pajamos, įtraukiamos į bendrą (šeimos) deklaraciją	Pajamos, apmokestinamos atskirai net ir teikiant bendrą (šeimos) deklaraciją	Šeimai taikomi tarifai ir slenksčiai lyginant su asmeniui taikomais
3.	Lenkija	Sutuoktiniai	Bendra sutuoktinių deklaracija gali būti teikiama, jeigu nėra gaunamos pajamos, kurioms taikomas fiksuotas individualus pajamų mokesčio tarifas. Išlaidos ir atskaitymai taikomi atskirai kiekvieno sutuoktinio pajamoms. Mokestis apskaičiuojamas abiejų sutuoktinių vardu ir yra lygus dvigubai mokesčio sumai, apskaičiuotai atsižvelgiant į pusę visų sutuoktinių pajamų.	- darbo užmokestis, - pensijos, - individualios veiklos pajamos (jei ne pasirinktas fiksuotas tarifas), - kitos bendrosios pajamos.	Pajamos, apmokestinamos fiksuotu pajamų mokesčio tarifu (kapitalo pajamos, kai kurios verslo pajamos, dividendai ir kt.).	- Mokesčių kreditai už vaikus (priklauso nuo vaikų skaičiaus, o jei vaikas vienas - ir nuo tėvų pajamų lygio).
4.	Liuksemburgas	Sutuoktiniai/ partneriai	Bendra sutuoktinių pajamų suma padalijama iš dviejų, ir gautas pajamų dydis naudojamas nustatant taikomą pajamų mokesčio tarifą. Kai mokesčio tarifas pritaikomas padalytoms pajamoms, mokesčio suma padauginama iš dviejų, kad būtų nustatytas bendras šeimos mokėtinas pajamų mokestis. Galima rinktis individualų apmokestinimą (nuo 2018 m.).	- darbo užmokestis, - pensijos, - socialinės išmokos, - bendro turto nuomos pajamos, - kitos pajamos iš šaltinių kur abu sutuoktiniai/ partneriai yra bendrasavininkiai.	- indėlių palūkanos ir kitos investicinės pajamos (kai taikomas galutinio apmokestinimo prie šaltinio režimas).	Progresiniai tarifai (2025 m.): 0 proc. - iki 13 230 EUR; nuo 8 proc. iki 42 proc. - nuo 13 230 EUR iki 234 870 EUR; 42 proc. – virš 234 870 EUR. Apmokestinimo tarifai skiriasi priklausomai nuo to, kuriai klasei priskiriamas gyventojas: 1 klasė – vieniši asmenys; 1a klasė – našliai, asmenys, turintys išlaikytinių; 2 klasė – sutuoktiniai/partneriai (taikomas pajamų padalijimo mechanizmas). Papildomai taikomos lengvatos už kartu gyvenančius išlaikytinius: - vienišiemis tėvams (1a klasė) – mokesčio kreditas (priklausomai nuo pajamų ir šeimos sudėties). Iš apmokestinamų pajamų atskaitoma: - artimų giminaičių priežiūros išlaidos; - vaikų priežiūros išlaidos; - tam tikrais atvejais vaikų, įskaitant nepriklausančių gyventojų namų ūkiui (pavyzdžiui, sūnėnų, dukterėčių ar kitų vaikų), ugdymo išlaidos.
5.	Malta	Sutuoktiniai/ partneriai	Pajamos deklaruojamos bendrai ir apmokestinamos taikant sutuoktiniams taikomus tarifus.	- darbo užmokestis, - bendro turto nuomos pajamos,	- kai kurios pajamos, kurioms taikomas galutinio apmokestinimo prie	<u>Asmeniui taikomas pajamų apmokestinimas (2025 m.):</u>

Eil. Nr.	Šalies pavadinimas	Asmenys, įtraukiami į bendrą (šeimos) deklaraciją	Šeimos pajamų apmokestinimo modelis	Pajamos, įtraukiamos į bendrą (šeimos) deklaraciją	Pajamos, apmokestinamos atskirai net ir teikiant bendrą (šeimos) deklaraciją	Šeimai taikomi tarifai ir slenksčiai lyginant su asmeniui taikomais																																				
			Galima rinktis individualų apmokestinimą (nuo 2021 m.).	- kai kurios investicinės pajamos.	šaltinio režimas (pvz., palūkanos, tam tikros dividendų ar nuomos pajamos).	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Apmokestinamos pajamos (EUR)</th> <th>Tarifas (proc.)</th> <th>Atimama suma (EUR)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Iki</td> <td>12 000</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>12 001</td> <td>16 000</td> <td>15</td> </tr> <tr> <td>16 001</td> <td>60 000</td> <td>25</td> </tr> <tr> <td>Virš</td> <td>60 001</td> <td>35</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td>9 400</td> </tr> </tbody> </table> <p><i>Sutuoktiniams/partneriams taikomas pajamų apmokestinimas (2025 m.):</i></p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Apmokestinamos pajamos (EUR)</th> <th>Tarifas (proc.)</th> <th>Atimama suma (EUR)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Iki</td> <td>15 000</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>15 001</td> <td>23 000</td> <td>15</td> </tr> <tr> <td>23 001</td> <td>60 000</td> <td>25</td> </tr> <tr> <td>Virš</td> <td>60 000</td> <td>35</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td>10 550</td> </tr> </tbody> </table> <p><i>Šeimai taikomos lengvatos</i> Iš apmokestinamų pajamų atskaitoma: - išlaidos už vaikų mokslą; - išlaidos už vaikų ugdymą (sporto užsiėmimai, kūrybiniai būreliai) - išlaidos už pagyvenusio šeimos nario pragyvenimą privačiuose slaugos /senelių namuose.</p>	Apmokestinamos pajamos (EUR)	Tarifas (proc.)	Atimama suma (EUR)	Iki	12 000	0	12 001	16 000	15	16 001	60 000	25	Virš	60 001	35			9 400	Apmokestinamos pajamos (EUR)	Tarifas (proc.)	Atimama suma (EUR)	Iki	15 000	0	15 001	23 000	15	23 001	60 000	25	Virš	60 000	35			10 550
Apmokestinamos pajamos (EUR)	Tarifas (proc.)	Atimama suma (EUR)																																								
Iki	12 000	0																																								
12 001	16 000	15																																								
16 001	60 000	25																																								
Virš	60 001	35																																								
		9 400																																								
Apmokestinamos pajamos (EUR)	Tarifas (proc.)	Atimama suma (EUR)																																								
Iki	15 000	0																																								
15 001	23 000	15																																								
23 001	60 000	25																																								
Virš	60 000	35																																								
		10 550																																								
6.	Nyderlandai	Sutuoktiniai/partneriai	Taikomas individualus apmokestinimas, tačiau sutuoktinių/partnerių pajamų apmokestinimui taikomas mokesinės partnerystės modelis, t. y. galimybė tarpusavyje perskirstyti: - kai kuriuos mokesčių kreditus (pvz., bendrąjį mokesčių kreditą arba neapmokestinamąsias pajamas);			<p>Apmokestinimas (2025 m.) Pajamos skirstomos į 3 pagrindines kategorijas ir kiekvienai jų taikomi skirtingi tarifai (šie tarifai taikomi tiek vienišiams asmenims, tiek sutuoktiniams/partneriams): 1 kategorija: Su darbo santykiais susijusios pajamos ir pajamos iš pagrindinio gyvenamojo būsto (angl. <i>Wages and Home Ownership</i>) Iki 38 441 EUR - 35,82 proc.; Nuo 38 442 EUR – 76 817 EUR – 37,48 proc. Virš 76 817 EUR - 49,50 proc.</p>																																				

Eil. Nr.	Šalies pavadinimas	Asmenys, įtraukiami į bendrą (šeimos) deklaraciją	Šeimos pajamų apmokestinimo modelis	Pajamos, įtraukiamos į bendrą (šeimos) deklaraciją	Pajamos, apmokestinamos atskirai net ir teikiant bendrą (šeimos) deklaraciją	Šeimai taikomi tarifai ir slenksčiai lyginant su asmeniui taikomais
			- kai kurias pajamų rūšis (pvz. pajamas iš kapitalo ar investicijų); - kai kurias atskaitomas išlaidas (pvz. lėtinėmis ligomis sergančių ir neįgalių asmenų priežiūros, mokymosi, vaikų priežiūros išlaidos).			<p>2 kategorija: Pajamos iš reikšmingo dalyvavimo kapitale (pajamos iš kontrolinio akcijų paketo; angl. <i>Substantial Interest</i>): Iki 67 804 EUR - 24,5 proc. Virš 67 804 EUR - 31 proc.</p> <p>3 kategorija: Pajamos iš taupymo ir investicijų (pvz., palūkanos, dividendai, kito nei pagrindinis gyvenamasis būstas nekilnojamojo turto nuoma; angl. <i>Savings and Investments</i>) Apmokestinimas grindžiamas svertiniu hipotetiniu grynojo turto pajamingumu, t. y. prielaida, kad iš šios kategorijos turto gaunamas tam tikras apmokestinamas pelnas, neatsižvelgiant į faktinį pelną.</p> <p>Neapmokestinamas dydis – 57 684 EUR asmeniui, sutuoktiniams/partneriams – 115 368 EUR.</p> <p>Lengvatos asmeniui:</p> <ul style="list-style-type: none"> - bendrasis mokesčio kreditas – visiems nuolatiniais gyventojams, (kredito dydis priklauso nuo pajamų dydžio – augant pajamoms kreditas mažėja ir lygus nuliui ties 75 517 EUR). - darbo kreditas – asmenims, dirbantiems pagal darbo sutartį arba savarankiškai (kredito dydis priklauso nuo pajamų dydžio – augant pajamoms kreditas mažėja ir lygus nuliui ties 124 935 EUR). - kombinuotas kreditas – dirbančiam vienišam asmeniui, arba gaunančiam mažesnes pajamas nei partneris, kai kartu gyvena jaunesnis nei 12 metų amžiaus vaikas.
7.	Ispanija	Sutuoktiniai	Sutuoktiniai gali pasirinkti deklaruoti pajamas bendrai, kas dažnu atveju naudinga šeimoms	- darbo užmokestis, - individualios veiklos pajamos,		Taikomos lengvatos : - kiekvienam asmeniui lengvata– 5 550 EUR

Eil. Nr.	Šalies pavadinimas	Asmenys, įtraukiami į bendrą (šeimos) deklaraciją	Šeimos pajamų apmokestinimo modelis	Pajamos, įtraukiamos į bendrą (šeimos) deklaraciją	Pajamos, apmokestinamos atskirai net ir teikiant bendrą (šeimos) deklaraciją	Šeimai taikomi tarifai ir slenksčiai lyginant su asmeniui taikomais																																				
			su vienu pagrindiniu pajamų šaltiniu, nes leidžia išnaudoti tam tikras mokesčių lengvatas.	- nuomos pajamos, - pensijos, - kitos pajamos.		- šeimai papildomai mažinama apmokestinamoji bazė bendros deklaracijos atveju– 3 400 EUR - už vaikus (priklauso nuo skaičiaus, jų amžiaus ir pajamų), - už išlaikomą vyresnę nei 65 metų asmenį, kurio pajamos neviršija nustatytos ribos.																																				
8.	Vokietija	Sutuoktiniai/ partneriai	Sutuoktiniai/partneriai gali pasirinkti teikti bendrą deklaraciją; tokiu atveju jų apmokestinamosios pajamos sumuojamos, gauta suma dalinama į dvi dalis ir kiekviena dalis apmokestinama atskirai, pagal taikomą mokesčio tarifą.	- darbo užmokestis; - verslo pajamos, - investicijų pajamos, - bendro turto nuomos pajamos, - pensijos.	- kapitalo pajamos (apmokestinamos prie pajamų šaltinio).	<p><u>Asmeniui taikomi tarifai (2025 m.):</u></p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Apmokestinamos pajamos(EUR)</th> <th colspan="2">Tarifas (proc.)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Iki</td> <td>12 096</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>12,097 –</td> <td>17 443</td> <td>14.00</td> </tr> <tr> <td>17,444 –</td> <td>68 480</td> <td>23.97</td> </tr> <tr> <td>68 481 –</td> <td>277 825</td> <td>42</td> </tr> <tr> <td>Virš</td> <td>277 825</td> <td>45</td> </tr> </tbody> </table> <p>Sutuoktiniams/partneriams taikomi tarifai (2025 m.):</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Apmokestinamos pajamos (EUR)</th> <th colspan="2">Tarifas (proc.)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Iki</td> <td>24 192</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>24 193 –</td> <td>34 886</td> <td>14.00</td> </tr> <tr> <td>34 887 –</td> <td>136 960</td> <td>23.97</td> </tr> <tr> <td>136 961 –</td> <td>555 650</td> <td>42</td> </tr> <tr> <td>Virš</td> <td>555 650</td> <td>45</td> </tr> </tbody> </table> <p><u>Šeimai taikomos lengvatos:</u> <u>Atskaitomos išlaidos:</u> - išlaidų už vaikų priežiūros paslaugas, - išlaidos už mokslą privačiose mokyklose.</p> <p><u>Lengvatos (neapmokestinamieji dydžiai):</u> - Asmeniui - 12 096 EUR, - sutuoktiniams/partneriams - 24 192 EUR. - už vaiką: - asmeniui - 3 192 EUR - sutuoktiniams/partneriams - 6 384 EUR .</p>	Apmokestinamos pajamos(EUR)	Tarifas (proc.)		Iki	12 096	0	12,097 –	17 443	14.00	17,444 –	68 480	23.97	68 481 –	277 825	42	Virš	277 825	45	Apmokestinamos pajamos (EUR)	Tarifas (proc.)		Iki	24 192	0	24 193 –	34 886	14.00	34 887 –	136 960	23.97	136 961 –	555 650	42	Virš	555 650	45
Apmokestinamos pajamos(EUR)	Tarifas (proc.)																																									
Iki	12 096	0																																								
12,097 –	17 443	14.00																																								
17,444 –	68 480	23.97																																								
68 481 –	277 825	42																																								
Virš	277 825	45																																								
Apmokestinamos pajamos (EUR)	Tarifas (proc.)																																									
Iki	24 192	0																																								
24 193 –	34 886	14.00																																								
34 887 –	136 960	23.97																																								
136 961 –	555 650	42																																								
Virš	555 650	45																																								

4 lentelė. Šalys, kuriose šeimos, kaip mokesčio mokėtojo, institutas netaikomas

Eil. Nr.	Šalies pavadinimas	Pajamų deklaravimo ir apmokestinimo ypatumai	Šeimai taikomos lengvatos
1.	Austrija		Mokesčio kreditai: - už vaikus, - turintiems vaikų sutuoktiniams, jei vieno iš sutuoktinių pajamos neviršija nustatytos ribos, - vienišiams tėvams, - mažas pajamas (neapmokestinamas išmokas) gaunančioms šeimoms papildomas kreditas už vaikus, Išlaidų už vaiko profesinį mokymą, atskaitymai (jei mokosi už gyvenamosios vietos miesto ribų).
2.	Bulgarija		- būsto paskolos palūkanų atskaitymai (jaunoms šeimoms), - lengvata (neapmokestinamas pajamų dydis) už vaikus;
3.	Čekija		Mokesčio kreditai: - už sutuoktinį, auginantį vaiką iki 3 metų, jei sutuoktinio pajamos neviršija nustatytos ribos; - už vaikus.
4.	Danija	- Lengvatų paskirstymas tarp sutuoktinių tais atvejais, kai sutuoktinis negali pasinaudoti mokesčio lengvata visa apimtimi. - Apmokestinamų pajamų ribos perkėlimas. - Kapitalo prieaugio pajamos dalijamos per pusę. - Vieno sutuoktinio kapitalo nuostoliai gali būti įskaitomi į teigiamas kapitalo prieaugio pajamas, priskiriamas kitam sutuoktiniui.	
5.	Estija	Šeimos deklaracijos modelio atsisakyta nuo 2017 m.	- patirtų išlaidų už vaiko, anūko, brolio ar sesers mokslą, atskaitymai.
6.	Graikija	Deklaracijos teikiamos pasirinktinai: šeimos, kartu gyvenančių nesusituokusių porų arba asmens. Nepriklausomai nuo pasirinkto deklaracijos tipo, mokesčio lengvatos paskirstomos kiekvienam sutuoktiniui (partneriui) pagal kiekvieno iš jų gautas pajamas.	- mokesčio kreditas už vaikus (priklauso nuo vaikų skaičiaus, taikoma gaunantiems su darbo santykiais susijusias pajamas) - išlaidų vaikų priežiūrai atskaitymai.
7.	Italija	Bendro turto pajamos dalinamos per pusę.	- mokesčio kreditas už išlaikomus šeimos narius (sutuoktinį, vaikus ir kitus kartu gyvenančius giminaičius, jei kiekvieno išlaikomo asmens metinės pajamos neviršija nustatytos ribos), - patirtų išlaidų už vaiko mokslą pradinėje ir vidurinėje mokykloje atskaitymai, - patirtų išlaidų už mokslą privačiuose universitetuose atskaitymai, - patirtų išlaidų už artimų giminaičių laidotuves atskaitymai.
8.	Kipras		- patirtų gydymo išlaidų atskaitymai, įskaitant už sutuoktinį ir vaikus.
9.	Kroatija		- neapmokestinamas pajamų dydis už išlaikomą sutuoktinį ar kitą artimą šeimos narį, - neapmokestinamas pajamų dydis už vaikus (didėja priklausomai nuo vaikų skaičiaus).
10.	Latvija		- patirtų gydymo ir mokymosi išlaidų, įskaitant artimiausių šeimos narių, atskaitymai, - neapmokestinamas pajamų dydis už išlaikytinius (neįgalų bedarbių sutuoktinį/ partnerį, vaikus).

Eil. Nr.	Šalies pavadinimas	Pajamų deklaravimo ir apmokestinimo ypatumai	Šeimai taikomos lengvatos
11.	Norvegija	Sutuoktinių kapitalo pajamos apmokestinamos bendrai, kitos pajamos – atskirai.	- patirtų vaiko priežiūros išlaidų atskaitymai.
12.	Portugalija	Nuo 2015 m. atsisakyta šeimos pajamų apmokestinimo modelio ir taikomas asmens pajamų apmokestinimas. Tačiau sutuoktiniai/partneriai dar gali taikyti bendrą pajamų apmokestinimą. Bendro apmokestinimo atveju pajamų mokesčio tarifai taikomi pusei apmokestinamųjų pajamų, o galutinė mokesstinė prievolė gaunama rezultata padauginus iš dviejų.	- patirtų išlaidų už vaikų mokslą atskaitymai, - mokesčio kreditas už vaikus, - mokesčio kreditas už kartu gyvenantį šeimos narį (ne sutuoktinį ar vaikus), jei jis negauna didesnių pajamų nei minimali pensija.
13.	Rumunija		- neapmokestinamas pajamų dydis už išlaikytinius (lengvatos dydis priklauso nuo išlaikytinių skaičiaus ir pajamų lygio).
14.	Slovakija		- neapmokestinamas pajamų dydis už išlaikomą sutuoktinį, - mokesčio kreditas už vaikus (lengvatos dydis priklauso nuo vaikų skaičiaus).
15.	Slovėnija		- neapmokestinamas pajamų dydis už vaikus (lengvatos dydis priklauso nuo vaikų skaičiaus) ir už išlaikomą sutuoktinį.
16.	Suomija		-
17.	Švedija		- mokesčio kreditai už vaikų priežiūros ir namų tvarkymo paslaugas.
18.	Vengrija		- neapmokestinamas pajamų dydis už vaikus (lengvatos dydis priklauso nuo vaikų skaičiaus), - neapmokestinamas pajamų dydis už pirmą santuoką.

Šaltiniai: 2–4 lentelės parengtos remiantis:

1. [Tax Research Platform \(ibfd.org\)](https://ibfd.org)
2. [Taxes in Europe Database v4 - Homepage \(europa.eu\)](https://europa.eu)
3. <https://www.revenue.ie/en/personal-tax-credits-reliefs-and-exemptions/tax-relief-charts/index.aspx>
4. TAX and Custom administration, Malta: COMPLETING YOUR TAX RETURN A Step-by Step Guide Basis Year 2023 Year of Assessment 2023, nuoroda: [MTCA TAX BOOKLET - ENG 2024 - BASIS YEAR 2023.pdf \(gov.mt\)](#)
5. [Belastingdienst Nederland | Belastingdienst](#)

